

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallintovaliokunta; asiantuntijakuuleminen 1.6.2021

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI VALTION PALVELUIDEN SAATAVUUDEN JA TOIMINTOJEN SIOITTAMISEN PERUSTEISTA (HE 62/2021 VP)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki valtion palvelujen saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista. Laissa säädettäisiin valtion palveluiden saatavuuden järjestämisestä sekä valtion yksiköiden ja toimintojen sijoittamista koskevista yleisistä tavoitteista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta suunnittelusta ja koordinaatiosta. Uudella lailla kumottaisiin nykyisin voimassa oleva alueellistamislainsäädäntö.

Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on, että palveluiden saatavuutta ja valtio yksiköiden ja toimintojen sijaintia koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa lähtökohdaksi otetaan nykyistä vahvemmin koko maan kattavasti valtion läsnäoloon liittyvät tarpeet ja hyödyt. Valtion läsnäolo alueilla perustuisi ennen kaikkea palveluiden ja viranomaistoiminnan järjestämisen tarpeeseen. Laissa säädettynä ensisijaisena tavoitteena on lain soveltamisalaan kuuluvassa päätöksenteossa ja suunnittelussa edistää valtion viranomaistehtävien tuloksellisuutta ja varmistaa eri asiakasryhmien palvelutarpeeseen vastaaminen siten, että yhdenvertaisuus, kielelliset oikeudet ja muut perusoikeudet toteutuvat. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa alueiden elinvoimaisuutta ja turvallisuutta sekä vahvistaa valtion kilpailukykyä työnantajana. Esityksen tavoitteena on siirtyä yksittäisten yksikköjen ja toimintojen sijoittamista ja lakkauttamista koordinoivasta pistemäisestä toimintatavasta nykyistä vahvempaan ja pitkäjänteisempään uuteen toimintamalliin, joka pohjautuu valtioneuvostotasoiseen poikkihallinnolliseen suunnitteluun, ohjaukseen ja seurantaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on antanut esitysluonnoksesta lausunnon 2/2021. Ministeriö kannattaa ehdotettua uudistusta ja toteaa, että alueellistamisen toimintamalli ja -lainsäädäntö on vanhentunut. Ministeriö kannattaa esityksen tavoitteita.

Monikanavaisuuden ja digitalisaation hyödyntäminen

Työ- ja elinkeinoministeriö totesi lausunnossaan esitysluonnoksesta, että koronapandemian aika on entisestään vahvistanut yhteiskunnan digitaalisuutta, joka oikein toteutettuna lisää valtiontoimintojen alueellista läsnäoloa. Tämä luonnollisesti edellyttää myös toimivia, riittävän nopeita ja tasalaatuisia tietoliikenneyhteyksiä kaikkialle. Korona-aika on hyvä esimerkki monikanavaisuuden ja digitaalisuuden mahdollisuuksista, joiden vuoksi fyysisten toimipaikkojen kautta tarkastelu on kapea näkökulma. Selvää on, että digitaalisuuden ja monikanavaisuuden yleistymisen sekä palvelujen tuottamisen tarve

muutoinkin kuin virka-aikoina johtavat siihen, että fyysisten toimipisteiden verkoston kattavuus ei ole enää entiseen tapaan korreloi hyvän palvelun eikä tuloksellisen järjestämisen kanssa.

Esimerkiksi vuosi 2020 oli ELY-keskuksille ja TE-toimistoille koronakriisin tuomien haasteiden takia poikkeuksellinen. Kuitenkin esimerkiksi ELY-keskuksille asetetut tulostavoitteet saavutettiin pääosin, asiakkaiden antama palaute- ja tyytyväisyys jatkoivat paranemista sekä henkilöstön työtyytyväisyys koheni. Tätä voidaan pitää haasteellisena koronavuonna erittäin hyvänä saavutuksena.

ELY-virastokokonaisuuden laaja onnistuminen kriisivuonna 2020 osoittaa palveluiden digitalisoinnin, monikanavaisten palveluiden ja monipaikkaisen työn merkityksen. Ne olivat perusedellytykset sille, että virastot pystyivät joustavasti sopeuttamaan toimintaansa äkillisessä toimintaympäristön muutoksessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että keskeinen keino turvata ja lisätä palvelujen tarjontaa on niiden digitalisointi. Yhä suurempi osa valtion palveluista on jo siirtynyt digitaalisesti tuotettuina verkkoon ja palvelutarpeeseen vastaaminen tarkoittaa yhä enemmän kykyä tarjota monikanavaisia, erityisesti digitaalisia palveluja 24/7 –periaatteella, ja niiden turvaamista. Digitaalisuuden ja monikanavaisuuden yleistymisen, palvelun tuottamisen tarve muutoinkin kuin virka-aikoina jne. johtavat siihen, että fyysisten toimipisteiden verkoston kattavuus ei ole enää entiseen tapaan korreloi hyvän palvelun eikä tuloksellisen järjestämisen kanssa.

Kuitenkin esimerkiksi yrityspalveluiden osalta tarvitaan molempia, sekä fyysistä läsnäoloa että entistä kehittyneempiä digitaalisia palveluita. Lisäksi haasteena on etenkin erityisryhmien palvelutarpeeseen vastaaminen. Keskeinen keino vastata siihen on julkisten toimijoiden yhteistyö palvelutarjonnan saatavuuden turvaamiseksi. Yhteis- palvelupisteitä on jo pitkään kehitetty, mutta niiden toiminnan kehittämiseen edelleen on tarvetta. Erityistä tarvetta on monialaista palvelua tukevien älykkäiden tietojärjestelmien kehittämiselle. Tavoitteena voisi olla, että jollain aikavälillä turvattaisiin fyysistä palvelua tarvitseville ryhmille kaikki valtion palvelut vain yhteis- palvelupisteiden kautta. Tuleva kehitys- ja yhteistyön haaste on valtion ja kuntasektorin kesken työllisyyspolitiikan ja -palvelujen saralla, kun TE-palvelut on tarkoitus siirtää kuntien hoidettaviksi vuoden 2024 aikana.

Monikanavaisuudella ja digitaalisuudella turvataan palvelujen saatavuus myös maan eripuolilla ja eri asiakasryhmille niiden tarpeita vastaavasti.

Valtakunnallinen suunnittelu

Esitykseen sisältyvän valtakunnallinen suunnitelman (3 §) osalta ministeriö totesi esitysluonnosta koskevassa lausunnossaan, että hallituskausittain muuttuvat painopisteet toisivat epävarmuutta ja lyhytjänteisyyttä nykyiseen verrattuna. On tärkeää, että suunnitelman tarkastelun aikajänne olisi hallituskautta pidempi, vaikka painopisteet määriteltäisiinkin kulloisellekin kaudelle.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan valtioneuvoston suunnitelma ei sisältäisi suoraan velvoittavia hallinnon sisäisiä määräyksiä, mutta siinä asetettuja tavoitteita tulisi edistää hallinnonaloilla virastojen tulossuunnitelmissa ja tehtäessä palvelurakenteita ja yksiköiden ja toimintojen sijoittamista koskevia päätöksiä. Lisäksi perusteluissa todetaan, että vaikka suunnitelma laaditaan hallituskauden ajaksi, sen tulee antaa pohja myös hallituskautta pidemmälle kehittämiselle. TEM kannattaa näitä linjauksia.

Alueelliset tarpeet ja vahvuudet huomioon

Valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittumisen yhteistyöryhmä (4§) ei teki palvelurakenteen järjestämiseen tai toimintojen sijoittamiseen liittyviä päätöksiä. Perustuslain 68 §:n 1 momentin mukaan kukin ministeriö vastaa toimialallaan asioiden valmistelusta. TEM kannattaa yksittäisten sijoittamistapausten käsittelystä luopumista ja suunnittelun muuttamista strategiselle ja pitkäjänteiselle tasolle.

Pykälää koskevien säännöskohtaisten perustelujen mukaan yhteistyöryhmä tulisi kuulla alueiden kehittämiseksi perustettuja toimielimiä, jollainen on alueiden uudistumisen neuvottelukunta (AUNE). Kuuleminen on tarkoitus toteuttaa säännöllisesti, vuorovaikutteisesti ja mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla olemassa oleviin ja kehittyviin kuulemisprosesseihin yhdistäen, esimerkiksi pyrkimällä hyödyntämään kehitteillä olevia toimintamalleja, kuten suunniteltuja aluekehittämiskeskusteluja.

TEM kannattaa joustavaa ja tarkoituksenmukaisten toimintamallien hyödyntämistä. Samalla TEM nostaa esiin alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetun lain (7/2014) 34 §:n mukaisen viranomaisten velvollisuuden pyytää lausunto maakunnan liitolta alueen kehittämisen kannalta merkittävistä suunnitelmista ja toimenpiteistä, jotka poikkeavat merkittävästi maakuntaohjelmasta tai saattavat heikentää palvelujen saatavuutta, työllisyyttä tai elinvoimaa alueella. Vastaava säännös sisältyy nykyisen lain korvaavassa uudessa laissa alueiden kehittämisen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (HE 47/2021 vp) sen 26 §:ään. On edelleen tärkeää, että merkittävästi alueellisen kehitykseen vaikuttavista hallinnonalojen toimenpiteistä kuullaan maakuntia ennakkoon.

Valtio työnantajana

Valtion kilpailukykyä työnantajana vahvistaa monipaikkaisen työn yleistyminen. Se mahdollistaa laajemman rekrytointialueen koko Suomen alueella. Parhaimmassa tapauksessa fyysistä läsnäoloa vähentämällä ja monipaikkaista työtä suosimalla valtion houkuttelevuus työnantajana kasvaa.

Lopuksi

Eduskunnan käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä on otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön esitysluonnosta koskevassa lausunnossa esiin tuodut havainnot. Ministeriöllä ei ole huomautettavaa esitykseen.

Kehitysjohtaja

Outi Ryyppö

Neuvotteleva virkamies

Tarja Reivonen-Kavonius

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av dokument
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case:

VN/24984/2020
TEM; Eduskunnan valiokuntakuulemiset 2021

Asiakirja / Dokument / Document:

VN/24984/2020-TEM-57
TEM lausunto HaV:lle (HE 62/2021 vp)

Allekirjoitukset / Underskrifter / Signatures:

Allekirjoittaja Undertecknare Signed by	Allekirjoituspäivämäärä Datum för underskrift Date of signature	Varmenteen myöntäjä Certifikatutfärdare Certificate issued by
Reivonen-Kavonius Tarja 91189594T	2021-05-31T10:45:30	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Qualified Certificates - G2\ OK
Ryyppö Outi 91189579A	2021-05-31T10:53:36	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Qualified Certificates - G2\ OK

Sähköinen varmennetieto / Elektronisk certifikatuppgift / Electronic certificate information:

20e759ae3ed078237da94d917bfa63b210445eb97bb86ccbb8dc47648945241d